

TITULO SUPERIOR EN CONSERVACIÓN E RESTAURACIÓN DE BENS CULTURAIS
Escola Superior de Conservación e Restauración de BBCC de Galicia

Materia: Técnicas de estudo científico dos materiais pictóricos e as súas alteracións II.

Departamento: Caracterización e diagnose

Formación básica

Curso: 3º pintura

Cuadrimestral

2 ECTS

Teórica

Profesora: Mª Dolores Cores Riveiro
tecnoloxiadepartamento@gmail.es

Horario: 2 horas semanais

DESCRIPCIÓN DA MATERIA

Análises morfolóxicos dos materiais constitutivos dos bens pictóricos e as súas alteracións.
Análises elemental dos materiais constitutivos dos bens pictóricos e as súas alteracións.
Análises dos compostos dos materiais constitutivos dos bens pictóricos e as súas alteracións.
Análises no laboratorio dos materiais constitutivos dos bens pictóricos e as súas alteracións.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS

T2	Recoller información significativa, analízala, sintetízala e xestionala adecuadamente.
T3	Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.
T8	Desenvolver razoada e criticamente ideas e argumentos
T9	Integrarse adecuadamente en equipos multidisciplinares e en contextos culturais diversos
T14	Dominar a metodoloxía de investigación na xeración de proxectos, ideas e solucións viables.
T15	Traballar de forma autónoma e valorar a importancia da iniciativa e o espírito emprendedor no exercicio profesional.
T16	Usar os medios e recursos ao seu alcance con responsabilidade cara ao patrimonio cultural e medioambiental.
T17	Contribuír coa súa actividade profesional á sensibilización social da importancia do patrimonio cultural, a súa incidencia nos diferentes ámbitos e a súa capacidade de xerar valores significativos.

COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN

X11	Adquirir a capacidade de colaborar e traballar en equipo con outros profesionais, establecendo mecanismos axeitados de comprensión e de diálogo interdisciplinario
X18	Documentar calquera dato derivado do estudo e proceso dos tratamentos de conservación e restauración que contribúa a facilitar a comprensión e coñecemento do ben cultural
X20	Ter capacidade para obter, presentar e difundir información sobre os bens culturais e a metodoloxía dos procesos de conservación e restauración.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE DE PINTURA

EP1	Diagnosticar as alteracións dos bens pictóricos e dos seus materiais constitutivos mediante o seu exame, identificación, análise e valoración.
EP5	Establecer un diálogo interdisciplinario con outros profesionais relacionados co ámbito do patrimonio cultural, especialmente no concernente á pintura.
EP7	Investigar o patrimonio cultural pictórico, tanto no referido á evolución, constitución e causas de

	deterioro dos devanditos bens culturais, como no referido á metodoloxía de traballo da conservación e restauración de obras pictóricas .
EP8	Realizar unha análise crítica da metodoloxía, os tratamentos e os materiais empregados e avaliar a eficacia da intervención realizada.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA MATERIA

Coñecer os fundamentos das técnicas de análises.
Acadar fundamentos teóricos para a aplicación no campo da conservación -restauración dos bens pictóricos.
Coñecer as técnicas de análises morfolóxicos.
Coñecer as técnicas de análises de elementos.
Coñecer as técnicas de análises de compostos.
Recoñecer as técnicas máis idóneas para o estudo dos bens pictóricos.
Acadar a habilidade para o desenvolvemento no laboratorio de determinacións dos materiais constitutivos dos bens pictóricos e as súas alteracións.

UNIDADES DIDÁCTICAS

Unidade	Subtemas	% no total da materia
1. Microscopía Electrónica.	1.1. Microscopio electrónico. 1.2. Elementos básicos. 1.3. Fenómenos de interacción electróns-mostra 1.4. Microscopía electrónica de transmisión. TEM. 1.5. Microscopía electrónica de varrido. SEM	15%
2. Espectroscopía de absorción atómica, AAS	2.1. Fundamento. 2.2. Instrumentación. Espectrómetro de chama de absorción atómica. 2.3. Aplicacións.	5 %
3. Espectroscopía de emisión óptica de plasma acoplado inductivamente, ICP-OES	3.1. Fundamento. 3.2. Instrumentación. 3.3. Comparación con AAS. 3.4. Aplicacións.	5 %
4. Espectroscopía de masas de plasma acoplado inductivamente, ICP-MS	4.1. Fundamento. 4.2. Instrumentación. 4.3. Vantaxes e desvantaxes. 4.4. Aplicacións.	5 %
5. Difracción de RX, XRD	5.1. Fundamento. 5.2. Instrumentación. 5.3. Aplicacións.	10%
6. Espectroscopía de IR por transformada de Fourier. FT-IR.	6.1. Fundamento. 6.2. Natureza da radiación EM. 6.3. Instrumentación. 6.4. Aplicacións.	15 %
7. Espectroscopía Raman.	7.1. Fundamento. 7.2. Instrumentación. 7.3. Técnicas: Microscopía Raman – Raman portátil	15%

	FT-Raman - SERS 7.4. Aplicacións.	
Prácticas laboratorio	Coordinadas co taller de pintura.	30 %

METODOLOXIA DOCENTE

Metodoloxía	Descrición	Horas aula	Horas fóra	Total
Sesión maxistral / casos prácticos	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e aplicación.	27		27
Traballos tutelados con presentación	Entrega dos traballos tutelados.			
Prácticas no laboratorio	Dos materiais constitutivos dos bens escultóricos e as súas alteracións.	9		9
Traballo de estudo e preparación de avaliacións	Traballo individual autónomo.		14	14
Total		36	14	50

SISTEMAS DE AVALIACIÓN

Método	Criterios	% avaliación
Traballos tutelados con presentación en documento PDF. Desenvolvemento do traballo no laboratorio axuntando un informe.	Cualificación dos traballos tutelados e o informe do laboratorio	Cinco
Unha proba escrita.	Cualificación da proba	Acadar unha cualificación superior a cinco

OUTROS COMENTARIOS A AVALIACIÓN E MEDIDAS DE RECUPERACIÓN

As porcentaxes poderán sufrir modificacións en función de como as actividades ou imprevistos que xurdan reduzan as horas lectivas.

A asistencia é obrigatoria. O alumno poderá ter un máximo de cinco faltas.

Avaliarase o progreso do proceso de aprendizaxe, incluíndo tanto os coñecementos teóricos alcanzados como as habilidades no laboratorio.

- **Convocatoria ordinaria.**

O alumno poderá optar por realizar a avaliación continua ou a avaliación final.

a) Opción avaliación continua:

A nota final do alumno resultará un cinco, sempre que:

- Realice un traballo dun artigo baseado nunha das unidades didácticas impartidas na materia. A presentación será en documento PDF, ocupando un espazo máximo de dúas carillas, que será enviado por correo electrónico. A entrega do documento realizarase dentro do prazo establecido.

- Realice as prácticas no laboratorio e entregue o informe en documento PDF, que será enviado por correo electrónico, dentro do prazo establecido.
- Non teña un número de faltas superior a cinco.

A nota final do alumno dependerá da posibilidade de realizar unha proba escrita, que se desenvolverá nas datas establecidas no calendario de exames anunciado pola Dirección do centro.

b) Opción avaliación final:

O alumno deberá realizar unha proba escrita. A proba constará de dúas partes:

- Proba teórica: preguntas tipo test, cada pregunta presentará 4 opcións de resposta, tendo que seleccionar unha delas como resposta válida. Dúas preguntas contestadas erroneamente, anularán unha pregunta contestada correctamente.
- Proba práctica: desenvolvemento de preguntas relacionadas coas prácticas, que os alumnos da especialidade realizasen no cuadrimestre.

A nota final estará baseada nas cualificacións da proba teórica e a proba práctica. A ponderación entrambas notas só se realizará cando a cualificación da proba escrita sexa igual ou superior a 5.

A nota da proba escrita suporá un 80 % da cualificación final, mentres que a nota da proba práctica pesará un 20 %.

Para superar a materia débese obter unha cualificación que sexa igual ou superior a 5.

Deberán realizar a modalidade de avaliación final, aqueles alumnos que non superasen a avaliación continua descrita na guía didáctica. A proba desenvolverase nas datas establecidas no calendario de exames anunciado pola Dirección do centro.

- **Convocatoria extraordinaria**

O alumno que non supere a convocatoria ordinaria terá a posibilidade de presentarse á convocatoria extraordinaria. O alumno deberá realizar unha proba escrita, a nota da cal deberá ser igual ou superior a cinco. A proba desenvolverase nas datas establecidas no calendario de exames anunciado pola Dirección do centro.

ATENCIÓN PERSONALIZADA

Ofrecerase atención personalizada ao alumnado durante todo o cuadrimestre, a través das tutorías docentes.

BIBLIOGRAFÍA RECOMENDADA

BIBLIOGRAFÍA XERAL

- GÓMEZ GONZÁLEZ, M. L. (1998). *La Restauración, Examen científico aplicado a la conservación de obras de arte*. Madrid: Cátedra Cuadernos Arte, Instituto del Patrimonio Histórico Español, 2ª ed. 2000.
- MATTEINI, M. (2001). *Ciencia y Restauración*. Sevilla: Nerea.
- VV.AA. *Técnicas analíticas de contaminantes químicos*. Díaz de Santos. 2004.
- VV.AA. *Análisis instrumental*. Madrid, Editorial Síntesis. 2014.
- VV.AA. (2008): *La Ciencia y el Arte*, Madrid: Ministerio de Cultura, Instituto del Patrimonio Histórico Español.
- VV.AA. (2010): *La Ciencia y el Arte II*, Madrid: Ministerio de Cultura, Instituto del Patrimonio

Histórico Español.

- VV.AA. (2011): La Ciencia y el Arte III, Madrid: Ministerio de Cultura, Instituto del Patrimonio Cultural de España.
- VV.AA. (2013): La Ciencia y el Arte IV, Madrid: Ministerio de Cultura, Instituto del Patrimonio Cultural de España.
- VV.AA. (2015): La Ciencia y el Arte V, Madrid: Ministerio de Cultura, Instituto del Patrimonio Cultural de España.
- VV.AA. (2017): La Ciencia y el Arte VI, Madrid: Ministerio de Cultura, Instituto del Patrimonio Cultural de España.

REVISTAS

- Pátina. Escuela Conservación – Restauración. Madrid.
- Unicum. Escuela Conservación – Restauración. Barcelona.
- Kausis. Escuela Conservación – Restauración. Aragón.
- PH. IAPH. Sevilla.
- IPHE. IPCE. Madrid.
- GE Conservación, revista digital hispano-lusa de conservación y restauración.
- Patrimonio Cultural de España. Ministerio de Cultura.